

oponentura diplomové práce

posuzovaná práce: Baskičtina v denní komunikaci mladých lidí

autor práce: Br. Lenka Nižnánská

autor posudku: Mgr. Martin Chochola

Diplomová práce Lenky Nižnánské na téma užití baskičtiny v denní komunikaci mladých lidí je smělým pokusem o převedení dat získaných v terénu španělského Baskicka do psané podoby. Práce je poměrně přehledně organizovaná do oddílů 1-7, ačkoliv oddíl číslo 3 nazvaný *Teoretická část* je spíše geograficko-historickým exkurzem do Baskicka, než nějakým teoretickým zamyšlením nad tématem. Nerozsáhlejší část práce tvoří oddíl č. 4, tedy vlastní výzkum a metodologie, což je v případě antropologické práce založené na výzkumu v terénu velmi důležité a přínosné. Oddíl č. 5 by rozhodně mohl jako reflexe provedeného výzkumu být delší. Naopak závěr dle mého názoru svým rozsahem plně odpovídá diplomové práci.

Je nutné poznamenat, že práce je po stránce formální ve značně nezralém stavu. Časté překlepy, vynechané znaky, nejednotnost kurzívy a uvozovek poukazují na fakt, že práce neprošla ani zběžnou korekturou. Ilustrací může být již *Anotace* na straně 4, kde je možné najít vynechaný znak, několik nedostatků v interpunkci, stejně jako stylistický nedostatek v podobě patrně vynechaného slova „mezi“ (poslední věta). Formálním, ale i obsahovým nedostatkem je nejednotnost transkripce (částečně omluvěná v závěru práce) v případě užití lokálních výrazů, zejména při použití určitého členu *-a* u baskických slov (str.7), stejně jako nesjednocený způsob citování odpovědí respondentů a částí rozhovorů, jejichž zpracování by si jistě zasloužilo větší péči a systematickosti, a to už z toho důvodu, že se jedná o těžiště práce. V textu se tak často objevují celé španělské a baskické věty a odstavce, které sice nepřekvapí člověka alespoň částečně znalého obou jazyků, i tak by ale bylo vhodné předem na způsob uvádění výpovědí respondentů upozornit, nebo se rozhodnout pro zdlouhavější a náročnější precizní překládání veškerých cizích citací v textu, popřípadě uvádět více jazykových verzí dané citace. O to se autorka práce osatně pokouší (např. str. 49 nahoře), nicméně rozhodně to není pravidlem. V neposlední řadě je nutno zmínit, že některé přepisy zejména španělských výpovědí obsahují velkou řadu gramatických chyb, která přesahuje rámec únosnosti. Bohužel se nejedná o v textu ojedinělý jev. Jsou to i tak banální chyby, jako je slovo *castellano* s hláskou *ñ* (*castellaño*) na straně 47 nebo použití minulého času *dijo* na místo

digo či *decimos* ve větě „*En castellano dijo las cosas que hay que decir*“ na straně 41. Nikdo po antropologovi nechce absolutní znalost jazyka, ve kterém zkoumá (tím spíše, jedná-li se o jazyky dva – v našem případě o španělštinu a baskičtinu), na druhou stranu text určený pro prezentaci české odborné veřejnosti by rozhodně měl být v lepším stavu, a to i přesto, že se jedná o přepis mluvené španělštiny, jež může sama o sobě obsahovat řadu chyb.

Než přistoupím k posouzení obsahové stránky práce, chci zdůraznit, že Baskicko představuje z hlediska metodologie terénního výzkumu specifický problém. Jak již bylo uvedeno, pro alespoň částečný výzkumný úspěch je nutná dobrá znalost španělštiny, nejlépe i dobrá znalost baskičtiny. Provádět terénní výzkum užití baskičtiny prostřednictvím samotného učení se baskičtině je dle mého názoru dobrou výzkumnou metodou. Chtěl bych tak vyzdvihnout úsilí Bc. Lenky Nižnánské o poctivé poznání určitého aspektu sociolingvistické reality současného Baskicka.

Úvodní kapitola je rozsahem uměřená a dobře uvádí čtenáře do tématu. Nezabývá se přehnanými detaily, přesto se však dopouští poněkud laciného připomenutí fyzické odlišnosti Basků, která bývá v literatuře často citována, jež se však zakládá na dnes metodologicky kritizovaných výzkumech (Collins, Douglass-Zulaika). Autorka jasně definuje cíle práce: představit Baskicko, zkoumat faktory užívání baskičtiny, provést analýzu konstruování národní identity. Cílem je také „pozorovat střetávání primordialistických tendencí s modernistickými při definici Baska.“ (str.10) Autorka se ale nesnaží o vysvětlení toho, jak rozumí výše uvedeným pojmům, které jsou sice ve společenskovědní literatuře hojně užívané, zároveň se ale jedná o značně nekonsensuální pojmy, které má autor vždy nějakým způsobem vymezit či teoreticky podložit. Jedná se tak o zbytečné matení hned v úvodu práce. Následuje poměrně zdařilé zpracování teorie etnicity, které je pro text tohoto typu nutný, a autorce práce se podařilo „nepřehnat“ to s teoretickými koncepty. Autorce je jasné, že etnická identita je jednou z mnoha identit, že může být flexibilní, a uvědomuje si i roli jazyka, která je pro její práci zásadní. Přínosnou je v tomto ohledu zejména kapitola číslo 2.3. o jazykové revitalizaci a plánování. Přesto je nutné vytknout zejména téměř absolutní absenci citování v této kapitole. Následují kapitoly geograficko-historického vymezení Baskicka. Ani zde to autorka nepřehání s množstvím textu, což je jedině dobře, jelikož se jedná o informace, kterých jsou plné knihy o Baskicku. Zpracování historie je možné vytknout příliš slabý důraz na dobu 19. století, která je z hlediska Baskicka a jeho národního hnutí zásadní – je to doba romantického bádání o Bascích, doba divoké industrializace a vzniku baskického proletariátu, doba zrodu baskického národního hnutí. Autorka práce avšak na baskické národní hnutí důraz neklade, proto je možné jí toto opomenutí prominout. Dobře je zpracovaná kapitola 3.4 o problému jazykového plánování, která by si ovšem opět zasloužila více citací a přesnější vymezení slov, jako je například adjektivum „nejmodernější“ (str 26).

Krátký úvod k metodologii nás přivádí na samotnou půdu terénu – výzkumnice zvolila cestu seznamování se na půdě univerzity, snažila se dostat do sociálních skupin, kde by mohla navázat

kontakt s baskicky mluvícími osobami – a to se jí podařilo. Trochu lacině působí formulace o jednotlivých folklórních fenoménech v Baskicku, autorka se velice často dostává do zcela osobní roviny a čtenář pak může mít pocit, že čte deník z dovolené. Na druhou stranu je jasné, že se autorka snažila poctivě popsat způsob, jak se dostala ke svým informátorům. Zásadní je autorčina zkušenost s jazykovou školou AEK. Tato jazyková škola vznikla jako občasná hnutí podporující baskičtinu, organizované výrazně zdola a mající velice blízko k radikálnímu nacionalismu a ETA. Je velká škoda, že při svém výzkumu autorka práce nepoužila text Baskické antropoložky Teresy del Valle: *Korrika: Rituales de la Lengua en el Espacio* (Anthropos: Barcelona 1988), nabízející symbolickou a rituální analýzu fenoménu štafetového běhu Baskickem. I tak je ale jasné, že tu autorka narazila na výrazné téma pro svůj budoucí výzkum. Následuje vlastní jádro práce – prezentace respondentů, jejich rozdělení do kategorií a způsob komunikace, který s nimi autorka měla. Uvedení do kontextu vztahu badatel-informátor je velice důležité. Vymezení respondentů jako skupiny mladých lidí mezi 20-30 lety z jednotlivých „lokalit“ Baskicka je také vhodné. Jedná se o text popisující respondenty se jmény, avšak lokality, ze kterých pocházejí, jsou anonymizovány. Bylo by možná dobré uvést tento postup v metodologii. Autorka práce poměrně vhodně kombinuje popis respondentů, výňatky z rozhovorů, uvedení do dalšího důležitého tématu (vzdělávací systém, certifikace EGA) atd. Poměrně dobře se jí daří ilustrovat vztah respondentů k jazyku, potažmo politickým otázkám s jazykem spojeným, stejně jako vztah k minulosti, současnosti a budoucnosti baskičtiny. Přesto se autorce podařilo na straně 61 opakovat slovo od slova již uvedené věty ze strany 45. Argumenty respondentů k daným problémům jsou ale poctivě uváděny, čímž poukazují na skutečnost, že se jedná o opakované a prohlubované rozhovory, tak důležité v antropologickém výzkumu. Oddíly o *euskera batua* a další navazující (str 62 a další) reflektují některé společenské problémy spojené s jazykovou revitalizací. Zde autorka opět naráží na zajímavá témata, která ovšem přesahují obsah práce, a která by si zasloužila vlastní výzkum. Zejména fenomén tlaku, vztah *euskaldun-berriak* vs. *zaharrak* a selektivita užití baskičtiny jsou dobře identifikovány. Podkapitolu o fenoménu ETA by bylo možno úplně vynechat, vzhledem k tomu, že k němu autorka neuvádí téměř žádný odborný kontext. Některé formulace, například na straně 81 – poslední odstavec, působí velice amatérsky, rozhodně však vypovídají o veliké rychlosti, s níž byly formulovány. V závěru práce je třeba vyzdvihnout zajímavou úvahu nad četností některých pojmů spojených s užitím baskičtiny, stejně jako zamyšlení nad etnickou identitou v Baskicku.

Práce působí dojmem poctivě provedeného terénního výzkumu, který byl ovšem špatně zpracován. Formální stránka věci, stejně jako jistá neorganizovanost a výrazné stylistické nedostatky, spojené s poněkud vágním teoretizováním v některých částech práce, způsobují, že práci navrhuji k obhajobě, ošem se známkou *velmi dobře*, a to v případě, že bude uspokojivě argumentováno při obhajobě.

Navržená známka: velmi dobře

